

УДК: 372.857

DOI 10.33514/1694-7851-2022-4-276-278

Ниязова Н.Д.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Чоров М.Ж.

пед. илим. док., проф.

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Ниязова Н.Д.

старший преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

Чоров М.Ж.

док. пед. наук, проф.

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

Niyazova N.D.

Senior Lecture

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Chorov M.Zh.

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

ЭКОЛОГИЯ САБАГЫНДА КӨП ТИЛДҮҮ БИЛИМ БЕРҮҮ (CLIL) МЕТОДИКАСЫН КОЛДОНУУ ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДИКИ CLIL НА УРОКАХ ЭКОЛОГИИ

SPECIFIC FEATURES OF USING THE CLIL METHOD IN ECOLOGY LESSONS

Аннотация: Макалада жогорку окуу жайларда экология сабагында CLIL технологиясын ишке ашыруу чагылдырылган. Бул тармакта адистешкен ата мекендик жана чет элдик авторлордун эмгектери каралып, негизги терминдер талдоого алынып, негизги төрт компонент аныкталган жана CLIL технологиясын колдонуу менен сабактарды уюштуруунун негизги принциптери көрсөтүлгөн. Дисциплиналар аралык байланыштарды кантип ишке ашыруу жана жогорку адистештирилген дисциплиналарды жана университеттин студенттерин окутууда экологияны кантип интеграциялоо керек деген суроого арналган.

Негизги сөздөр: CLIL технологиясы, коммуникативдик, компетенттүүлүк, көп тилдүүлүк, методика, квалификация, экология, бакалавр.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы реализации технологии CLIL на занятиях экологии, а также труды отечественных и зарубежных авторов, специализирующихся в данной области. Проанализированы основные термины, выявлены основные четыре компонента, изложены основные принципы организации занятий с использованием технологии CLIL. В статье идет речь об особенностях четырёхэтапной структуры занятий.

Ключевые слова: CLIL, коммуникативная, компетенция, многоязычность, методика, квалификация, экология, бакалавр.

Annotation: The article discusses the implementation of CLIL technology in ecology classes, as well as the works of domestic and foreign authors specializing in this field. The main terms are analyzed, the main four components are identified, the basic principles of organizing classes using CLIL technology are outlined. The article deals with the features of the four-stage structure of classes.

Keywords: CLIL, communicative, competence, multilingualism, methodology, qualification, ecology, bachelor.

Келечектин квалификациялуу адиси – бул социалдык-маданий спектр жана жогорку адистештирилген компетенциялар сыяктуу компоненттерди айкалыштырган адам.

Проблеманын маңызы тил – замандын талабына ылайык жогорку окуу жайлардын бүтүрүүчүсү көп тилде окутуу профессионалдык баарлашууну жүргүзүүдө жетишээрлик теориялык жана практикалык билимге ээ болушу керек экендигинде.

Интегралдык билимди калыптандыруу маселесин чечүү үчүн көп тилде окутуунун дисциплиналар аралык мамилеси талап кылынат [1]. Жогорку окуу жайларында экологияны окутуу процессинде дисциплиналар аралык байланыштарды калыптандыруунун өзгөчөлүктөрүн эске алуу зарылчылыгы менен шартталган бул иштин актуалдуулугун көрсөтөт.

Изилдөөнүн негизги максаты – жогорку окуу жайдын студенттерине экологияны окутууда көп тилдүү билим берүү (CLIL) педагогикалык технологиясынын мүмкүнчүлүктөрүн изилдөө жана талдоо. Илимий жаңылык көп тилде окутуу эл аралык байланыштарды жана илимий ишмердүүлүктү ишке ашыруунун эң маанилүү куралына айланып бараткандыгы болуп саналат.

Көп тилдүү билим берүү (CLIL) (Content and Language Integrated Learning) – бул окуу планынын предметинин мазмунун эне тилде эмес окутуу менен айкалыштырган ыкма [2].

Замандын талабына ылайык, коомдо CLIL ыкмасы барган сайын маанилүү болуп жаткандыгы талашсыз, ар кандай көп тилди билүү студенттердин эне тилиндеги грамматикалык жана лексикалык жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет, ошондой эле илим жөнүндө ойлорду жеткирүү көндүмдөрүн жогорулатууга салым кошот, маалыматтык технологиянын өсүүшү менен искусство жана технология дүйнө жүзүндөгү адамдарды андан ары билим алуусуна өбөлгө түзөт.

Дисциплиналар аралык мамиленин алкагында бир эле учурда предметти жана жаңы тил көндүмдөрүн үйрөнүү сунушталаарын баса белгилей кетүү керек. Бул процеске ой жүгүртүү жана окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү да кошулат [3,4].

Адатта, көп тилдүү билим берүү (CLIL) мугалимдери предметтик мугалимдер, тил мугалимдери же эмнени түшүндүрөт сыяктуу көп баскычтуу мугалимдер болушу мүмкүн. Ар кандай мугалимдердин ортосунда жогорку деңгээлдеги кызматташтыктын аркасында жетишүүгө мүмкүн болгон ар кандай максаттары бар: тил мугалимдери предметтин мазмунун, ал эми предметтик мугалимдер өз предметтери кайсы тилде окутулгандыгын көбүрөөк билиши керек.

«Көп тилдүү билим берүү (CLIL) технологиясы» ыкмасы менен өтүлгөн жогорку окуу жайларда бакалаврларды даярдоодо экология сабагынын иштелмеси катары берилди. Мисал катары, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин биология жана химия факультетинин жалпы биология жана аны окутуунун технологиясы кафедрасында өтүлгөн сабактар:

1-курс (максаттуу тил - кыргыз тил).

Практикалык сабак

Тема: Биогеоценоздун экологиясы

1. **Когнитивдик максат:** Биоценоз, биогеоценоз жана экосистема жөнүндө билишет, биоценоздун структураларын санап, талдай алышат жана алардын бири-бири менен болгон байланышын аныктай алышат.

2. **Социо-маданий максат:** топто бири – бири менен баарлашып иштей алышат жана ойлорун уга билишет.

3. **Лингвистикалык максат:** Көнүгүүлөрдүн жардамы менен терминдерди таба алышат жана ошондой эле “Биоценоз” темасындагы сүрөттөрдүн негизинде графикалык схема түзүшөт.

Могут с помощью упражнений найти соответствие терминам, а также составить графическую схему по рисункам на тему "биогеоценоз".

Сабактын терминологиялык жана лексикалык минимуму: Биоценоз, биогеоценоз, биотоп, экосистема, биосфера, цепи питания.

Тилдик конструкциялар: Биоценоздун структурасын, экосистемадагы азык тизмегин, ошондой эле тирүү организмдердин ортосундагы мамилелердин түрлөрүн аныкташат.

Клише: Топтордо төмөнкү көнүгүүлөрдү аткаргыла, ... төмөндөгү терминдерге дал келүүнү тапкыла... сүрөткө ылайык графикалык диаграмманы тарткыла...

Тилдик конструкцияларды колдонуу менен бышыктоо

1. Топтордо иштөө
2. Жекече иштөө
3. Схема түзүү
4. Таблицааларды толтуруу
5. Азыктануу тизмегин түзүү

Негизги терминдер: Биоценоз, биогеоценоз, биотоп, экосистема, биосфера, азыктануу тизмеги.

Окутуучунун ишмердүүлүгү:

- Сабактын киришүү бөлүгү
- Сабактын негизги бөлүгү
- Сабакты бышыктоо
- Сабакты жыйынтыктоо (Рефлексия)
- Баалоо
- Үйгө тапшырма

Сабактын жабдылышы: (Каражаттар) мультимедиялык каражат, көрсөтмөлөр, карточкалар, сүрөттөр, батман, маркерлер ж.б.

Жыйынтыктап айтканда, CLILди колдонуунун бардык саналып өткөн кыйынчылыктарына карабастан, бул ыкма Экология дисциплинасын окутууда өзгөчө ыкма болуп саналат, ал окуу процессинин көптөгөн көйгөйлөрүн чечүүгө мүмкүндүк берет. Бардык факторлорду туура эске алуу менен предметтик-тилдик интеграциянын методологиясын колдонуу төмөнкүлөргө: студенттерге экологияны аң-сезимдүү жана эркин колдонууга үйрөтүүгө; студенттердин көз карашын кеңейтүүгө, маданияттарды, баалуулуктарды билүү жана кабыл алууга; студенттерди кесипке багыттап окутуу, тандап алган адистиги боюнча үзгүлтүксүз билим алууга даярдоого; көп тилди үйрөнүү аркылуу лингвистикалык жана коммуникативдик компетенцияларды өнүктүрүү жана өркүндөтүүгө мүмкүндүк берет.

Колдонулган адабияттар:

1. Поленова, А.Ю., Постукян, М.М. К проблеме ранней языковой профессионализации бакалавров в сфере экономики // Journal of Economic Regulation. – 2014. – Т. 5. – № 1. – С. 128–133.

2. Corrigan Paul. C. Teaching and Learning in English as the Medium for Instruction for International Students // Handbook of Research on Transnational Higher Education. – 2014.

3. Coyle D. Analyzing classroom language in CLIL / Ed. M. Bigelow, J. Enns-Kannan // The Routledge Handbook of Educational Linguistics. – New York: Taylor&Francis, 2015. – P. 356–369.

4. Shraiber, E.G. CLIL Technology as an Innovative Method to Learn Foreign Languages at University / E.G. Shraiber, L.N. Ovinova // Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки». – 2017. – Т. 9, № 2. – С. 82–88.

Рецензент: пед. илим. канд., доц. Джумагулова Г.А.